

Deel III. De exegese van het Bijbelboek Spreuken.

Alvorens mij tot de exegese van het Bijbelboek Spreuken te zetten, wil ik vooraf een gedicht plaatsen waarvan Jan Wit de tekst gemaakt en Tera de Marez Oyens-Wassink de melodie geschreven heeft. Het is een gedicht naar aanleiding van Spreuken 8 en 9 maar is mijns inziens ook geschikt als introductie op het werk waartoe ik mij geroepen weet onder inwachten van de zegen van de Drieënige God; immers zonder Christus kan ik niets doen. Het is getiteld: "De wijsheid van vóór alle tijden"²⁶:

De Wijsheid van vóór alle tijden
Spreekt luid en dringend Haar woord.
Zij wacht waar de wegen zich scheiden,
Zij komt en klopt aan de poort,
Zij is op hoogten getreden,
Zij roept op de pleinen der steden
En al wie oren heeft hoort.

"Ik wil aan de mensen onthullen
Wat waar is, edel en goed.
En allen die luisteren, zullen
Mij volgen, 't Licht tegemoet.
Het recht zal op aarde geschieden
En vrees en geweld zullen vlieden
Waar Ik het leven behoed.

Met Mij ging de Vader te rade
Nog eer Hij iets deed ontstaan.
Ik schreed langs de hemelse paden
De zon, de sterren vooraan.
Eer God nog hun weg had beschreven,
Heeft Hij tot prinses Mij verheven.
De eeuwen kennen Mijn naam.

In Mij had de Koning behagen
Die alles schoon heeft gesticht.
Ik was het vermaak van Zijn dagen,
Terwijl Ik speelde in 't Licht.
Ik daal tot de mens uit den hoge,
Opdat Ik zijn hart en zijn ogen
Op 's HEEREN Koninkrijk richt."

De Opperste Wijsheid, de Vrouwe
Die hoog is, edel en rein
Heeft hier Haar paleis laten bouwen
En open hof zal het zijn.
O, komt tot de zeven pilaren,
Eenvoudigen, dolende scharen,
Breekt brood, drinkt bloedrode wijn.

Ja, hier is het leven te winnen
Dat opweegt tegen de dood,
De dienst van de hemelse minne
Die God van oudsher gebood,
De stralende Vrouwe, de Schone,
De Wijsheid, Die bij u wil wonen
En Zelf aan tafel u noodt.

²⁶ Zie lied nr. 22 uit "Het liedboek voor de kerken", 's Gravenhage, 1973.
maandag 9 juli 2018

Hoofdstuk 20a. De exegetische van Spreuken 1:1-7.

Methode. Bij het begin van de exegetische van het Bijbelboek Spreuken geef ik rekenschap van de methode van mijn onderzoek. Daarbij geloof ik dat ik dit werk niet lichtvaardig ter hand neem omdat de HEERE Zelf mij tot dit werk geroepen heeft. Hij geeft mij er dan ook het doorzettingsvermogen en de kracht voor. Voor dit moment beperk ik mij tot de exegetische van Spreuken 1:1.

Ik refereer verder aan eerdere hoofdstukken. Voor de geraadpleegde werken verwijst ik naar de noten en mijn boekenlijst.

Allereerst noem ik citaten van teksten uit Spreuken in mijn studie over verschillende onderwerpen.²⁷

In de tweede plaats noem ik de verwijsteksten bij de Kanttekeningen op de Statenvertaling.

Vervolgens noem ik de door mij geraadpleegde vertalingen en tekstgetuigen eventueel met transcriptie. Want van vertalingen en tekstgetuigen kan men veel leren voor de exegetische.

In de vierde plaats pleeg ik woordstudie bij de Hebreeuwse Masoretische tekst waarbij ik zo nodig het tekstkritisch apparaat onderzoek. Daarbij maak ik vanzelfsprekend ook gebruik van woordenboeken, concordanties en encyclopedieën.

In de vijfde plaats betrek ik bij mijn onderzoek de Schat aan Schriftuurlijke kennis omdat een tekst geplaatst moet worden in het geheel van de Schriften van het Oude en Nieuwe Testament.²⁸

In de zesde plaats raadpleeg ik commentaren en secundaire literatuur op het betreffende vers.

Tenslotte maak ik gebruik van meditatieve lectuur omdat Bijbelse exegetische zowel uitleg als toepassing is van een bepaald tekstgedeelte.

Uitgaande van de zogenaamde parasjen in Biblia Hebraica kom ik tot drie onderdelen van Spreuken 1, namelijk:

Spreuken 1:1-7, het doel van het Bijbelboek Spreuken (hoofdstuk 20a);

Spreuken 1:8-19, vermijd boos gezelschap (hoofdstuk 20b); en

Spreuken 1:20-33, eerste rede van Vrouwe Wijsheid, weersta haar niet (hoofdstuk 20c).

Het doel van het Bijbelboek Spreuken.

Spreuken 1:1. De spreuken van Salomo, den zoon van David, den koning van Israël,

Citaten vanuit mijn studie.

In mijn studie heb ik verwezen naar bovenstaande tekst uit Spreuken 1 die ik in het kort recapituleer. Daar heb ik de volgende opmerkingen bij.

Het is duidelijk dat het Bijbelboek Spreuken een poëtisch Bijbelboek is met dien verstande dat Oudtestamentische poëzie anders is dan de dichtkunst die bij ons gebruikelijk is maar in beelden onder woorden wil brengen wat in wezen niet onder woorden gebracht kan worden. Dat geldt ook voor metaforen of vergelijkingen. In Zijn gelijkenissen sprak Christus als belichaming van Vrouwe Wijsheid uit Spreuken ook in metaforen.

De joden lazen de metaforen van Vrouwe Wijsheid en Vrouwe Dwaasheid als een keuze tussen de HEERE of afgoden. Christenen mogen deze metaforen lezen als een geloofskeuze tussen het volgen van de HEERE Jezus of afgoden van macht, geld, rijkdom, status, alcohol, seks, etc. In die zin vermaant dus ook de spreukendichter net als Christus: *'Gaat in door de enge poort; want wijd is de poort, en breed is de weg, die tot het verderf leidt, en velen zijn er, die door dezelve ingaan; want de poort is eng, en de weg is nauw, die tot het leven leidt, en weinigen zijn er, die denzelven vinden.'* (Mattheüs 7:13-14)

Door het gebruik van aforisme in Spreuken 10-29 en uit het feit dat deze stijlfiguur in de hoofdstukken 1-9 de eerste verzameling van dit Bijbelboek niet voorkomt concluderen sommige

²⁷ Zie Bijlage Tekst.OT2a.

²⁸ Zie computerprogramma's "BibleWorks 6" en "Bible Online".

geleerden dat laatstgenoemde hoofdstukken van latere datum terwijl andere geleerden dit ontkennen en wijzen op mogelijke Egyptische en Hellenistische invloeden zonder bewijzen daarvoor aan te geven. Een en ander zal te maken hebben met het feit dat deze geleerden geporteerd zijn van een historisch-kritische benadering van dit Bijbelboek dat in mijn studie weersproken en weerlegd is.

Ironie als stijlfiguur treffen we aan in de hoofdstukken 1-9 van Spreuken en tevens de stijlfiguur van inclusio.

Het begrip "vreeze des HEEREN" zeer belangrijk voor de exegese vinden we verspreid over dit Bijbelboek, namelijk Spreuken 1:7; 1:29; 2:5; 8:13; 9:10; 10:27; 14:26-27; 15:16, 33; 16:6; 19:23; 22:4; en 23:17 waaruit we mogen concluderen dat er een sterke verbinding is tussen de verbondsmatige heilshistorie in het Oude Testament en de wijsheidsliteratuur en tevens dat daarvoor de unieke wijsheidsliteratuur van Israël onweerlegbaar verschilt met die van het Oude Nabije Oosten. Daarop duidt ook de Verbondsnaam van God HEERE op die in heel het Bijbelboek voorkomt behalve in een zestal plaatsen, namelijk: Spreuken 2:5, 17; 3:4; 25:2; 30:5, 9. God is in het hele boek de God van Israël.

Spreuken 1-24 zijn tot stand gekomen in circa 950 jaar voor Christus dus in de tijd van het koningschap van Salomo.

In het opschrift van Spreuken 1:1 gaat het om מְשָׁלִי en daarbij om een hoogstaande literaire vorm. Het Griekse woord voor מְשָׁלִי is παροιμιαια en komt in de Septuaginta alleen voor in de drie opschriften in Spreuken 1:1; 10:1; 25:1; en in Spreuken 26:7. Koninklijke hoven of bibliotheken waren bekende plaatsen waar wijsheid werd geproduceerd in treffende spreuken zoals ook blijkt uit de opschriften. Om deze reden bezocht de koningin van Scheba koning Salomo in Jeruzalem. Voor wie het Bijbelboek Spreuken in zijn geheel houdt als geschreven door koning Salomo of op dienst last moet Spreuken 1:1 houden voor het opschrift op het hele Bijbelboek.

Spreuken 1:1-7 is een proloog of voorwoord op het hele Bijbelboek. Deze verzen omschrijven het doel van dit Bijbelboek en verdienen dus nauwkeurige bestudering. Wie kijkt door de lens van de vreeze des HEEREN leest het Bijbelboek Spreuken tot zijn nut en zaligheid. Want er is geen ware wijsheid zonder deze vreeze.

Sommigen stellen dat Spreuken geen orde bevat maar alles door elkaar voorkomt. Ik geef gelijk toe dat ik niet een precieze samenhang en reden kan geven van elk woord en vers. Maar ik geloof dat de Drieënige God samen met de Opperste Wijsheid en de Heilige Geest naar Zijn Goddelijk en voor ons onbegrijpelijk oordeel en wijsheid reden heeft gehad waarom Hij deze zaken zo heeft samengevoegd opdat wij ons in die zaken des te meer zouden oefenen tot Gods eer.

De enige in de Vroege Kerk die de Goddelijke waarheid van dit Bijbelboek niet bevestigd heeft is Theodorus Mopsuestia die ondanks de vermaningen van Chrysostomus de ernstige spreuken die zijn losbandig en dertel leven veroordeelden niet kon verdragen. Hij is wegens ketterij in 551 na Christus op het vijfde concilie van Constantinopel veroordeeld. Benedictus de Spinoza en anderen zijn hem later nagevolgd.

De Goddelijke inspiratie van het Bijbelboek Spreuken wordt op drie manieren bewezen. Ten eerste: niet Salomo spreekt hier maar de Heilige Geest of de Opperste Wijsheid (zie Spreuken 1:20-21). Ten tweede: alles in dit Bijbelboek komt overeen met wat verder in Gods Woord staat. En ten derde: uit het Nieuwe Testament blijkt de Goddelijke autoriteit van dit Bijbelboek. Vergelijk teksten uit Spreuken met uitspraken van de HEERE Jezus en Paulus, Jakobus, Petrus en Johannes.

Als voorbeelden noem ik: Spreuken 1:16 verwijst naar Jesaja 59:7 en Romeinen 3:15. Spreuken 3:11-12 verwijst naar Hebreënen 12:5-6. Spreuken 14:17 en 17:27-28 verwijzen naar Jakobus 1:19. Spreuken 20:9 verwijst naar 1 Johannes 1:8. Spreuken 20:20 verwijst naar Mattheüs 15:4. Spreuken 20:22 verwijst naar 1 Petrus 3:9. En Spreuken 25:21-22 verwijzen naar Romeinen 12:20

Verwijsteksten bij de Kanttekeningen.

De verwijsteksten van de Kanttekeningen in de Statenvertaling bij Spreuken 1:1 zijn de volgende: 1 Koningen 4:32: *'En hij (=Salomo) sprak drie duizend spreuken; daartoe waren zijn liederen duizend en vijf.'* En Spreuken 1:6: *'Om te verstaan een spreuk en de uitlegging, de woorden*

der wijzen en hun raadsele. Ik kom er bij de commentaren op terug. In elk geval zijn deze verwijsteksten genoegzaam bewijs om duidelijk te maken dat voor de kanttekenaren het Bijbelboek Spreuken van koning Salomo afkomstig is.

Vertalingen en tekstgetuigen.

Ik kom nu op de door mij geraadpleegde vertalingen, eventueel met transcriptie. Want van vertalingen kan men veel leren ten behoeve van de exegete.

Biblia Hebraica	משלי שלמה בן-דוד מלך ישראל:
Transcriptie	m'sj'ley sj'e'l ^{oo} m ^{oo} h b'è-n-d ^{aa} wid m'èl'èk y'isr ^{aa} ,e'l
Werkvertaling	De gelijkenissen van Salomo, de zoon van David, de koning van Israël:
Septuaginta	παροιμίαι Σαλωμῶντος υἱοῦ Δαυιδ ὃς ἐβασίλευσεν ἐν Ἰσραηλ
Transcriptie	paroimiai Saloomoontos huiou David hos ebasileusen en Israèl
Vertaling	spreekwoorden (parabels; gelijkenissen) van Salomo, zoon van David, die koning was in Israël
Vulgata	parabolaes Salomonis filii David regis Israhel
Vertaling	vergelijkingen van Salomo, de zoon van David, de koning van Israël
Franse vert.	Proverbes de Salomon, fils de David et roi d'Israël.
Vertaling	Spreuken van Salomo, zoon van David en koning van Israël
Duitse vert.	Sprüche Salomos, des Sohnes Davids, des Königs von Israel
Vertaling	Spreuken van Salomo, de zoon van David, de koning van Israël
Engelse KJV	The proverbs of Solomon the son of David, king of Israel,
Vertaling	De spreuken van Salomo, de zoon van David, koning van Israël
American SV	The proverbs of Solomon the son of David, king of Israel:
Vertaling	De spreuken van Salomo, de zoon van David, koning van Israël
Geneva Bible	The Parables of Salomon the sonne of David King of Israel,
Vertaling	De gelijkenissen van Salomo, de zoon van David, koning van Israël,
Statenvertaling	De spreuken van Salomo, den zoon van David, den koning van Israël,
Herziene SV	De spreuken van Salomo, de zoon van David, de koning van Israël,
Nieuwe Vert.	De Spreuken van Salomo, de zoon van David, de koning van Israël, om wijsheid en tucht te verkrijgen,
Leidse vertaling	De spreuken van Salomo, den zoon van David, den koning van Israël,
Nw. Bijbelvert.	Hier volgen de spreuken van Salomo, zoon van David en koning van Israël.
Het Boek	Dit zijn de spreuken van Salomo, zoon van David en koning van Israël.
Naardense BV	Gelijkenisspreuken van Salomo, zoon van David, - koning van Israël,
Willibrord vert.	De spreuken van Salomo, de zoon van David, de koning van Israël,

Bij deze vertalingen heb ik de volgende opmerkingen:

Het joodse gebruik is om de Bijbelboeken te beginnen met het eerste woord van de tekst. Daarom is de joodse titel van Spreuken het woord משלי.

In Biblia Hebraica staat de teksten uit Spreuken doorgaans in pausa (aangegeven door het teken “:” in de Masoretische tekst met het sublineaire tiberische systeem voor de schrijfwijze van vocalen of klinkers, distinctivi of onderscheidingstekens, conjunctivi of samenvoegingstekens en accenten waardoor men wist hoe men de tekst moest uitspreken). Dit heeft soms te maken met de klemtoon die in het Hebreeuws verbonden is met de voorlaatste lettergreep. Staat een woord aan het einde van een zin of zinsdeel dan krijgt het een sterkere klemtoon meestal aangegeven door de grote distinctivi of onderscheidingstekens, de zogeheten silluq, bij de lettergreep met de klemtoon van het laatste woord van een vers steeds gevolgd door de sof pasuq (= pausa), de aanduiding van het einde van het vers, zoals in onze tekst bij het woord יִשְׂרָאֵל. Staat een tekst in pausa dan volgen er veranderingen zoals bijvoorbeeld bij de patach, een korte a-klank die dan soms een qameets wordt, een lange aa-klank: korte vocalen worden meestal lang; soms is de oorspronkelijke klemtoon op de voorlaatste lettergreep teruggekeerd; terugkeer van een vervluchtigde vocaal met verlenging door teruggang van de klemtoon; en bij de vormen van het zogenaamd imperfectum consecutivum.

In het tekstkritisch apparaat van de Biblia Hebraica wordt gemeld dat vele plaatsen in Spreuken in de Peschitta overeenkomstig de Septuaginta vertaald zijn terwijl deze in de Aramese Targum eveneens overeenkomstig de Septuaginta geredigeerd zijn. Het is goed daar rekening mee te houden. In de paar Griekse handschriften in de Kennicott uitgave van de Septuaginta wordt gemeld dat David koning was in Israël zoals ook in deze Griekse vertaling voorkomt.

De uitdrukkingen “שְׁלֹמֹה בְּדָוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל:” en “מִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה בְּדָוִד” staan in het Hebreeuws in een zo geheten status constructus. In het algemeen staat in het Hebreeuws het woord dat de genetivus vertegenwoordigt achteraan. Dat betekent dat er wanneer het eerste woord bepaald is bij het woord in de status constructus geen lidwoord staat. Zodoende moet men vanuit het Hebreeuws, vertalen “Salomo, **den** zoon van David, **den** koning van Israël”, en “**de** spreuken van Salomo”, ondanks dat er bij de woorden “de spreuken van Salomo” en bij “den zoon van David, den koning van Israël” in het Hebreeuws geen lidwoord staan omdat “Salomo”, “David” en “Israël” bepaald zijn. De boven genoemde Franse, Engelse en sommige Nederlandse vertalingen zijn in dit opzicht vanuit het Hebreeuws foutief vertaald omdat daarin lidwoorden ontbreken.

Het merkwaardige feit doet zich voor dat in de Hebreeuwse tekst een verbum of werkwoord ontbreekt. Waar kan dat op duiden? Wat is er de betekenis van? Dat vers 1 een opschrift is op het hele Bijbelboek?

Exegetisch is de vraag belangrijk: waar hoort de uitdrukking “מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל:” bij? Bij Salomo? Of bij David? Want beiden zijn koningen geweest van Israël hoewel David eerst zeven jaren en zes maanden koning is geweest in Hebron over de stam van Juda (zie 2 Samuël 2:7, 11) en eerst later over alle stammen van Israël (zie 2 Samuel 5:1-5); toen werd zijn residentie Jeruzalem in plaats van Hebron. Of is “den koning van Israël” een bijstelling of appositie dat uitsluitend verwijst naar David als antecedent omdat deze appositie direct achter het woord of woordgroep staat waarnaar het verwijst. Of is de uitdrukking, “den zoon van David” een appositie bij “Salomo”, waardoor er dus twee apposities in vers 1 zouden zijn? Ook komt de vraag van het waarom van dit alles naar boven. Wisten de lezers niet dat Salomo de zoon van David was? Of geeft die constructie het belang van “Salomo” als de meest wijze koning en vredevoorst aan? De Septuaginta lijkt vanwege het voegwoord en de appositie ervoor te kiezen dat de uitdrukking “den koning van Israël” bij “David” hoort omdat deze vertaling in vers 1 achter “David” vertaald heeft “die koning was (of: regeerde) in Israël”. Toch kies ik ervoor dat de appositie “den koning van Israël” bij Salomo hoort omdat hij steeds koning van alle stammen van Israël is geweest en bovendien al zijn regeringsjaren in Jeruzalem gewoond heeft. De meeste commentatoren bevestigen deze keuze.

Exegetisch is ook de vraag van belang of we vers 1 eventueel samen met de verzen 2-6, als opschrift moeten beschouwen voor heel het Bijbelboek Spreuken (en de opschriften elders in dit Bijbelboek dus als deelopschriften) of dat we vers 1 eventueel samen met de verzen 2-6 moeten zien als slechts het opschrift boven Spreuken 1:1-7 of boven Spreuken 1-9 tenminste wanneer men deze hoofdstukken als historische eenheid beschouwt uit de tijd van Salomo. Opmerkelijk is in dit verband dat bepaalde vertalingen (door het plaatsen van een komma na vers 1) lijken te kiezen voor vers 1 als opschrift voor heel het Bijbelboek Spreuken terwijl andere vertalingen (door het plaatsen van een punt na vers 1) lijken te kiezen voor vers 1 als opschrift boven Spreuken 1-9. Persoonlijk ben ik geneigd om dit eerste vers te beschouwen als het opschrift voor heel Spreuken omdat vers 7, het hoofdthema van dit boek, telkens terugkeert. Diverse commentaren bevestigen deze genoemde stelling.

Exegetisch is het ook opmerkelijk dat het Hebreeuwse מִשְׁלֵי (meervoud: מִשְׁלֵי) in diverse vertalingen verschillend wordt weergegeven: de Septuaginta heeft παραροιμια (meervoud παραροιμια); de Vulgata heeft parabola, een woord met een vrouwelijke uitgang (!), meervoud: parabola; de Geneva Bible heeft parable naar analogie van de Vulgata; en de Naardense Bijbel heeft gelijkenisspreuk (waarover ik eerder schreef). Bij de woordstudie kom ik er op terug. De vertaling met “gelijkenisspreuken” acht ik een vondst waarom ik in mijn werkvertaling ook gekozen heb voor “gelijkenissen”. Op die manier is in elk geval de verbinding gemaakt tussen Spreuken in het Oude Testament en het onderwijs van Christus door gelijkenissen in het Nieuwe Testament. Hij sprak tot het volk niet anders dan door gelijkenissen (zie Mattheüs 13:34-35).

Merkwaardig is dat de Nieuwe Vertaling de woorden van vers 2: “om wijsheid en tucht te verkrijgen” bij vers 1 getrokken heeft terwijl dit volgens Biblia Hebraica niet kan. Dat is voor mij een reden te meer om te concluderen dat deze vertaling het opschrift in vers 1 beschouwt als

slechts voor Spreuken 1-9 bestemd. Tevens blijkt eruit dat vertalen alles te maken heeft met exegetiseren. Geen enkele vertaling is vrijblijvend of vertaling van de oorspronkelijke tekst. Een vertaling kan het eigene van het Hebreeuws dan ook onmogelijk onder woorden brengen. Een vertaling blijft slechts een vertaling en niet meer dan dat.

Woordstudie vanuit het Hebreeuws.

משלי

Dit woord is opgebouwd uit het volgende: het schuine teken voor de ם is een aanduiding voor een gesloten lettergreep zonder klemtoon. De chireq onder de ם is de aanduiding van de vocaal “i”. Het teken onder de ן is een aanduiding van een zogenaamde sjewa en wel de sjewa quiescens die niet uitgesproken wordt en aanduiding is van een gesloten lettergreep. Het teken onder de ך is een tsere en aanduiding van de vocaal “e”. De י aan het einde van dit woord is een teken dat dit woord in de status constructus staat. Want de eerste naamval meervoud of nominativus pluralis is משלים, m^esjaⁱlym. We lezen het woord dus als mⁱsja^ey.

Een zelfstandig naamwoord of substantivus zoals dit woord is altijd afgeleid van een bepaalde stam. De stam van dit woord is משל en heeft twee heel verschillende betekenissen.

משל I komt 58 maal voor in het Oude Testament en betekent: “een spreuk vormen”, “gelijkgezeten zijn”, “gelijk worden”, “vergelijken met”, “een spotvers maken” alnaargelang de werkwoordsvorm in het Hebreeuws: nifal, hitpael en hifil (waarover later meer).

In het Akkadisch de officiële diplomatieke hoftaal in het Oude Oosten is de uitdrukking “masjalu” en heeft volgens Von Soden²⁹ de betekenis van “vergelijken” en “gelijk maken”. Van משל I is ons woord משלי afgeleid, daar we onder de afgeleide substantiva of zelfstandige naamwoorden van משל II dit woord niet aantreffen.

Het woord משל is een literair begrip. In de zin zoals het in vers 1 voorkomt komt het ook voor in Spreuken 10:1 en 25:1. Daaruit trek ik de conclusie dat het Bijbelboek Spreuken een eenheid vormt. Ook toont Spreuken 1:6 welke brede betekenissen dit woord in het hele Spreukenboek heeft. Inhoud en doel van dergelijke spreuken of gelijkenissen worden in Spreuken 1:2-6 (zie ook Spreuken 26:7-9) duidelijk gemaakt waarover later meer.

Ook in Numeri 22-24 wordt over משל gesproken in de profetiën van de valse profeet Bileam. De geleerde Delitzsch vertaalt in zijn Hebreeuwse vertaling van het Nieuwe Testament het woord “gelijkenissen” met משלי!

In het algemeen betekent het substantivum משל: 1. spreuk, gelijkenis (in korte puntige uitspraken van volkswijsheid); 2. spreekwoord; 3. vergelijking; 4. gedicht; 5. uitspraak (van ethische wijsheid).

Het komt als enkelvoud in Spreuken viermaal voor (Spreuken 1:6; 24:23; 26:7, 9). De status constructus meervoud zoals hier komt samen met de naam שלמה driemaal in Spreuken voor (Spreuken 1:1; 10:1; 25:1). Zie verder hoofdstuk 12.

De tweede betekenis is afgeleid van משל II dat 98 maal in het Oude Testament voorkomt en betekent: “heersen”, waarvan elfmaal in Spreuken. Zo heeft God Die hemel en aarde geschapen heeft koninklijke heerschappij over alle mensen en handelt daarin soeverein.

Het begrip van heersen komt ook in politieke en staatkundige zin voor waarbij het niet zozeer gaat om de persoon van de heerser maar om het heersen zelf. Ook heeft het de betekenis van zelfbeheersing (zie Spreuken 16:32; 17:2; 22:7; en 29:2).

שלמה

Dit woord is opgebouwd uit het volgende: De sjewa onder de letter ן is een aanduiding van een zogenaamde sjewa en wel de sjewa mobile die uitgesproken wordt als een “stomme e” en aanduiding is van een open lettergreep. Het teken boven de ך is een cholem en aanduiding van de vocaal “oo”. Het teken onder de ם is een munah, een accent dat aanduidt dat het daarop volgend woord ook bij dit woord hoort. Het teken boven de ם is een cholem en aanduid-

²⁹ Zie Prof. Dr. W. von Soden, Akkadisches Handwörterbuch Band I (A-L), Wiesbaden, 1965.
Zie Prof. Dr. W. von Soden, Akkadisches Handwörterbuch Band II (M-S), Wiesbaden, 1972.
Zie Prof. Dr. W. von Soden, Akkadisches Handwörterbuch Band III (S-Z), Wiesbaden, 1981.

ing van de vocaal “oo”. De ה staat aan het einde van dit woord. Wellicht mogen we dat beschouwen als een bewijs dat Salomo door God gewild en geroepen is als de man van wijsheid die zijns gelijke niet had vòòr hem en na hem. Vandaar dat God hem Jedid-Jah noemde (2 Samuël 12:25). We lezen de naam als sj^el^{oo} m^{oo}h of Salomo.

Het is verder duidelijk. We kennen hem als koning van Israël, de zoon van David en Bathseba die geboren werd in Jeruzalem nadat het kind van David en Bathseba dat in overspel was verwekt gestorven was. Voor de dood van David was Salomo aangesteld, gezalfd en uitgeroepen als opvolger. Hij heeft de tempel in Jeruzalem gebouwd. Hij was de schrijver van spreuken en liederen. Hij gaf geschreven bepalingen uit ten behoeve van priesters, enz. Omdat משלי en שלמה dezelfde letters hebben zij het met een ה eraan toegevoegd en de volgorde van de letters wat gewijzigd kunnen we niet alleen denken aan de naam “Salomo” maar ook aan “spreker van spreuken”. Maar misschien voert dat te ver.

בְּדָבָר

Dit woord is opgebouwd uit het volgende: Het teken onder de ב is de aanduiding van een segol en uitgesproken wordt als een “è”. De letter die daarop volgt is een slot nun. Het volgende teken is een horizontale streep die de twee woorden בן en דָּבָר nauw met elkaar verbindt en tot een eenheid maakt; de zogenaamde maqqef. Het teken in de ד is een zogenaamde dagesj lene die in bepaalde Hebreeuwse letters staat maar niet uitgesproken wordt. Het teken onder de ד is een qameets en aanduiding van de lange vocaal “aa”. Het teken onder de ו is een chireq en aanduiding van de vocaal “i”. Het teken boven de ד is een atnach en is een kleine versdeler waardoor we wat daarna komt moeten opvatten als een appositie bij שְׁלֹמֹה מְשָׁלִי; een belangrijk gegeven voor de exe-gese. We lezen derhalve: b^en d^{aa}wⁱd. Deze woordverbinding komt alleen hier voor.

Ook deze woorden zijn verder duidelijk. David had meerdere zonen maar slechts één was zijn opvolger en dat was Salomo (zie 1 Koningen 1). De parafrase van “Het Boek” met “een zoon van David” is volslagen foutief!

מֶלֶךְ

Dit woord is opgebouwd uit het volgende: Het teken onder de מ is de aanduiding van een segol en wordt uitgesproken als een “è”. Het schuine teken boven de מ is een accentteken waarvan de betekenis niet duidelijk is. Het teken onder de ל is de aanduiding van een segol en wordt uitgesproken als een “è”. De letter die daarop volgt is een kaf met een sjewa quiescens in de kaf als aanduiding dat het een slotkaf (ך) is aan het einde van een woord. We lezen derhalve: m^el^ek.

Het woord betekent: “koning” en komt in Spreuken eenentwintig maal voor (Spreuken 1:1; 14:28, 35; 16:10, 14-15; 19:12; 20:2, 8, 26, 28; 21:1; 22:11; 25:1, 5-6; 29:4, 14; 30:27-28; 31:1).

יִשְׂרָאֵל:

Dit woord is opgebouwd uit het volgende: Het teken onder de י is de aanduiding van een chireq en staat voor de vocaal “i”. De volgende letter is de sin (ש) en niet de sjin (שׁ). Het is misschien moeilijk te zien maar bij de sin staat de punt links boven de letter en bij de sjin staat de punt rechts boven de letter. We noemen dat in de Hebreeuwse grammatica de diakritische punt. Dat maakte het verschil uit tussen leven en dood omdat de mannen van Efraïm toen ze vluchtten voor de mannen van Gilead de ש niet konden uitspreken en in plaats daarvan een שׁ zeiden waardoor 42.000 mannen van Efraïm gedood werden door de mannen van Gilead (zie Richteren 12:6). Onder de ש staat een sjewa quiescens en aanduiding is van een gesloten lettergreep. De volgende letter is de resj (ר) met daaronder de vocaal qameets als aanduiding van de lange vocaal “aa”. De volgende letter is de alef (א) met er onder de vocaal tsere ie uitgesproken wordt als een “e”. Het teken dat tussen de alef (א) en de volgende letter lamed (ל) staat is de zogeheten silluq steeds gevolgd door de sof pasuq (:) of de aanduiding van het einde van het vers omdat de Hebreeuwse tekst in pausa staat. We lezen het woord als: yⁱsr^{aa}eⁱl.

Het woord betekent: Israël, en is een samenvoeging van שָׂרָא en אֱלֹהִים en betekent letterlijk: strijden tegen God zoals Jakob bij de Jabbok toen hij Kanaän inkwam en zijn broer Ezaü ontmoette (zie Genesis 32:29). Daar kreeg hij in plaats van de naam Jakob de naam Israël strijder Gods.

De schat aan Schriftuurlijke kennis.

Bij dit vers betreft deze schat verwijzingen naar de volgende teksten bij het woord "spreuken" (1) en vervolgens bij het woord "Salomo" (2):

(1) Spreuken 10:1: *'De spreuken van Salomo. Een wijs zoon verblijdt den vader; maar een zot zoon is zijner moeder droefheid.'*

Spreuken 25:1: *'Dit zijn ook spreuken van Salomo, die de mannen van Hizkia, den koning van Juda, uitgeschreven hebben.'*

1 Koningen 4:31: *'Ja, hij was wijzer dan alle mensen; dan Ethan, de Ezrahiet, en Heman, en Chalcol, en Darda, de zonen van Mahol; en zijn naam was onder alle heidenen rondom.'*

Prediker 12:9: *'En voorts, dewijl de prediker wijs geweest is, zo leerde hij het volk nog wetenschap, en merkte op, en onderzocht; hij stelde vele spreuken in orde.'*

Johannes 16:25: *'Deze dingen heb ik door gelijkenissen tot u gesproken; maar de ure komt, dat ik niet meer door gelijkenissen tot u spreken zal, maar u vrijuit van den Vader zal verkondigen.'*

(2) 2 Samuël 12:24-25: *'Daarna troostte David zijn huisvrouw Bathseba, en ging tot haar in, en lag bij haar; en zij baarde een zoon, wiens naam zij noemde Salomo; en de HEERE had hem lief, en zond heen door de hand van den profet Nathan, en noemde zijn naam Jedid-jah, om des HEEREN wil.'*

1 Koningen 2:12: *'En Salomo zat op den troon van zijn vader David, en zijn koninkrijk werd zeer bevestigd.'*

1 Kronieken 22:9: *'Zie, de zoon, die u geboren zal worden, die zal een man der rust zijn, want ik zal hem rust geven van al zijn vijanden rondom henen; want zijn naam zal Salomo zijn, en ik zal vrede en stilte over Israël geven in zijn dagen.'*

1 Kronieken 28:5: *'En uit al mijn zonen (want de HEERE heeft mij vele zonen gegeven), zo heeft Hij mijn zoon Salomo verkoren, dat hij zitten zou op den stoel des koninkrijks des HEEREN over Israël.'*

1 Kronieken 29:28: *'En hij stierf in goeden ouderom, zat van dagen, rijkdom en eer; en zijn zoon Salomo regeerde in zijn plaats.'*

Bij de teksten onder (1) genoemd is het volgende op te merken. De teksten onderstrepen dat Spreuken 1:1 als opschrift dient voor het gehele Spreukenboek. Ethan de Ezrahiet is de dichter van Psalm 89 en zeer wijs. Heman de Ezrahiet is de dichter van Psalm 88. Ook een zeer wijs man. Volgens 1 Kronieken 2:6 zijn ze twee broers en nakomelingen van Zerah uit de stam van Juda. Deze Zerah en Ezra zijn waarschijnlijk dezelfde. Er is nog een andere Heman de bekende tempelzanger die volgens 1 Kronieken 6:33 een zoon was van Joël een kleinzoon van Samuël. Volgens Calvijn is de Heman van Psalm 88 de zoon van Zerah. De kanttekenaren denken hierbij echter aan Heman de tempelzanger. Ook Chalcol en Darda worden in 1 Kronieken 2:6 genoemd als zonen van Zerah. Mahol zou een andere naam kunnen zijn voor Zerah uit 1 Kronieken 2:6; wat meer voorkomt in die tijd.

De vraag laat zich denken of deze genoemde personen behoorden tot de wijzen aan het hof van Salomo die in Spreuken 24:23 worden genoemd. Dat de naam van Salomo bekend was onder alle heidenen vanwege zijn wijsheid bewijst het bezoek van de koningin van Scheba wel (zie 1 Koningen 10:1-13). De prediker uit het Bijbelboek Prediker is vanwege zijn vele spreuken dezelfde als koning Salomo. Christus is vanwege Zijn vele gelijkenissen de meerdere Salomo.

Bij de teksten onder (2) genoemd is de volgende opmerking te maken. De teksten onderstrepen de liefde van de HEERE tot Salomo een zoon van vrede. Ook onderstrepen ze het feit dat God Zijn verbond gedenkt via David met Salomo ondanks hun zonde.

Uitleg.

In het algemeen verwijs ik voor wat betreft aantekeningen in commentaren en secundaire literatuur naar het tweede deel van deze studie waarbij ik zo nodig bepaalde zaken heb uitgelegd, weersproken en weerlegd.

De spreuken van Salomo. Wat de betekenis van “spreuken” betreft verwijs ik naar wat ik gesteld heb onder woordstudies en elders in deze studie. Kanttekening 59 van de Statenvertaling op 1 Koningen 4:32 legt het woord “spreuk” uit als een korte, wijze en diepzinnige lering. Spreuken in het algemeen werden in oude tijden hooggewaarderd maar die van Salomo in het bijzonder. De verzen 1-7 van Spreuken 1 zijn een proloog van heel het Bijbelboek Spreuken waarbij de verzen 2-6 het doel van het Bijbelboek omschrijven en vers 7 het theologische motto vormt. In het algemeen vormen de hoofdstukken 1-9 een hermeneutische gids voor Spreuken 10-31. Deze gids of handleiding geeft richting aan het leven der heiliging en ethisch gedrag van alle gelovigen. We gaan daarbij voorbij aan de opvatting dat hier “van Salomo” of “salomonisch” een ander woord is voor “koninklijk”.

Eerder gaan we met de joodse traditie mee die zegt: “stel je een paleis voor met veel kamers en deuren (volgens deze traditie: de תורה) waarin niemand de weg kan vinden. Maar iemand neemt een touw, bindt dat aan de voordeur en rolt dat af op zijn weg door het paleis. Zo kan hij gemakkelijk bij de uitgang komen. Dat touw is ons Spreukenboek. Door Spreuken gaan we de תורה begrijpen. Spreuken wordt ook wel met een handvat vergeleken. Door het handvat van Spreuken kunnen we de mand van de תורה vol heerlijke vruchten genieten. En zo zijn er meer voorbeelden. Wij voor ons zouden zeggen: door Spreuken ga ik de gelijkenissen en de woorden van de HEERE Jezus en de brieven van de apostelen in hun praktische godsvrucht begrijpen voor het leven van alle dag.

Dit kompas op de levensweg, de beste raadsman voor jonge mensen, berust op feiten en is vrucht van geheiligd nadenken onder de bijzondere werking van de Heilige Geest van wat de HEERE aan Israël had geopenbaard in het rijk der natuur en dat Salomo vervuld zag in zijn eigen volk en ook in zijn eigen leven. De spreuken zijn geen spreekwoorden die altijd uit het volk afkomstig zijn maar op zichzelf staande, pittige en puntige waarheden met als doel in ons maatschappelijke leven die postchristelijk genoemd moet worden te midden van een wegzinkende wereld jong en oud af te manen van de zonde en liefde te wekken voor God en Zijn dienst in het dagelijks leven op alle gebied (zie Jakobus 3:17).

Hoe voed ik mijn kinderen op? Hoe bescherm ik mijn huwelijksgeluk? Wat is verantwoorde geldbesteding? Wat moet ik doen met het onderscheid tussen rijk en arm? Hoe leer ik leugen en waarheid te onderscheiden? Hoe moet ik staan tegenover drankgebruik? Hoe krijg ik Bijbels verantwoorde mensenkennis? Voor alle antwoorden op deze vragen is wijsheid nodig. En dat vinden we niet in een humanistische handleiding voor een gelukkig leven zoals er zo velen vandaag in omloop zijn maar in de gelijkenissen van het Bijbelboek Spreuken en in die van het Nieuwe Testament; want Christus sloot zich met Zijn gelijkenissen aan bij de vertrouwde onderwijsvorm van het Oude Testament en van Spreuken in het bijzonder.

Het boek opent met een korte aankondiging van de auteur die zichzelf aanduidt in de derde persoon. Het is het eerste boek van de Bijbel die de naam van de schrijver vermeldt. Salomo is bijna de wijsheid in eigen persoon. Een man van wijsheid omdat hij een man van gebed is. Daarom zegt de HEERE tot hem: *‘Zie, ik heb gedaan naar uw woorden; zie, ik heb u een wijs en verstandig hart gegeven, dat uws gelijke vóór u niet geweest is, en uws gelijke na u niet opstaan zal’* (zie 1 Koningen 3:12 en vergelijk Spreuken 2:1-9).

Om wijsheid na te speuren, erover te schrijven en te spreken is Salomo te werk gegaan als een natuuronderzoeker. In 1 Koningen 4:33 zegt de schrijver: *‘Hij sprak van de bomen, van den cederboom af, die op den Libanon is, tot op den hysop, die aan den wand uitwast; hij sprak ook van het vee, en van het gevogelte, en van de kruipende dieren, en van de vissen.’* Het kleine was voor hem niet te klein en het grote niet te groot. Flavius Josephus denkt dat hij aan planten en dieren alleen maar namen gaf en meer niet; maar dat is onterecht. Hij bestudeerde hun gedrag en leerde er wijsheid uit met het oog op de ethiek en het geestelijke gedrag van jong en oud voor het leven van alle dag in praktisch handelen voor het aangezicht van de HEERE God aan Wie elk mens verantwoording schuldig is.

Door zijn buitengewone wijsheid die hij van de Opperste Wijsheid kreeg, bewonderde de hele wereld hem. ((1 Koningen 3:28: *‘En geheel Israël hoorde dat oordeel, dat de koning geoor-*

deeld had (in verband met die twee vrouwen die beiden een zoon hadden gebaard, de ene dood en de andere levend maar die waren omgewisseld: de vrouw die de levende baby gebaard had kreeg de dode zoon en omgekeerd; de koning moest recht spreken en dat deed hij op een bijzondere manier door gebruik te maken van moederliefde), *en vreesde voor het aangezicht des konings; want zij zagen, dat de wijsheid Gods in hem was, om recht te doen*’); (1 Koningen 4:34 ‘*En van alle volken kwamen er, om de wijsheid van Salomo te horen, van alle koningen der aarde, die van zijn wijsheid gehoord hadden.*’).

Salomo wordt een קהלת, q^hl^èt, genoemd (zie Prediker 1:1: “prediker”), een vergaderaar, verzamelaar of redenaar. Hij riep het volk samen voor een vergadering, preekte tot haar en vermaande hen aan ijdele en wereldse zaken te sterven en te leven in de vreeze des HEEREN (zie 1 Koningen 8:14-22); zoals Mozes als wetgever (Exodus 20) en Jozua aan het einde van zijn leven (Jozua 24).

Salomo was ook een profeet in Israël te meer omdat hij telkens in Spreuken onze Heiland Jezus Christus sprekend invoert. Bekend zijn uitspraken in de Vroege Kerk over Salomo als profeet o.a. van Augustinus in de “Stad Gods”: “Salomo wordt bevonden geprofeteerd te hebben in de Spreuken, Prediker en Hooglied van Christus en de Kerk”; van Hilarius van Poitiers die Salomo “een groot profeet” noemt; en tenslotte van Ambrosius van Milaan: “Voor de komst van Christus hebben vele profeten, de Heilige Geest ontvangen hebbende, toekomstige dingen geboodschapt, onder welke Salomo geteld wordt na de tijden op zijn plaats en orde; maar tussen anderen en hem is enig onderscheid daarom hebben de anderen gesproken door de Geest alleen maar Salomo heeft gesproken door de Geest en de Wijsheid daarbij gevoegd zijnde”.

Dat ik Salomo, geboren 990 voor Christus en gestorven 932 voor Christus, houd voor de auteur van het Spreukenboek betekent niet dat ik daarmee alle spreuken geschreven acht door Salomo persoonlijk. In elk geval heeft hij geleefd voordat Rome is gesticht, voor Cyrus onder wie de wijzen van Griekenland hebben gebloeid, en voor Alexander de Grote onder wie Socrates, Plato en Aristoteles hebben gebloeid, resp. 753, 460 en 370 jaar voor Christus. Augustinus oordeelde daarom dat Salomo niets overgenomen heeft uit heidense filosofie maar net andersom.

Van de drieduizend spreuken die hij geschreven heeft zijn er in elk geval circa achthonderd terechtgekomen in dit Bijbelboek in drie afzonderlijke bundels: de hoofdstukken 1-9, 10-22 en 25-29. Ten tijde van koning Hizkia circa 700 voor Christus heeft het Spreukenboek zijn definitieve vorm gekregen. In tegenstelling tot wat Schriftkritische geleerden zonder enig bewijs beweren was Salomo de meest wijze mens op aarde, heeft hij wijsheidsliteratuur gepubliceerd en staat zijn naam driemaal als opschrift in dit Spreukenboek (Spreuken 1:1; 10:1; 25:1).

Het Bijbelboek Spreuken is derhalve geen pseudepigrafisch geschrift maar geïnspireerd door de Heilige Geest. Salomo is niemands discipel maar aller onderwijzer. Hij wil zijn lezers en vooral jonge mensen niet maken tot geleerden maar tot praktische godzalige gelovigen. Laten we vooral ons oor niet lenen aan het destructiebedrijf van de Schriftkritiek!

Dat er andere wijzen zijn geweest die wat kleine verzamelingen geschreven hebben geeft het Bijbelboek Spreuken zelf aan. Wellicht hebben deze wijzen geput uit de overgebleven voorraad van Salomonisch materiaal is de veronderstelling. Sommige wijzen kennen we alleen bij hun naam zoals Agur (Spreuken 30:1) en Lemuël (Spreuken 31:1) terwijl anderen ons totaal onbekend zijn (zie Spreuken 22:17; 24:23). En wie de lof op de deugdzame huisvrouw (Spreuken 31:10-31) geschreven heeft is ons eveneens onbekend. Toch zijn ze allen als gezaghebbend en canoniek in ons Spreukenboek terechtgekomen omdat joodse geleerden op de Synode van Jamnia van circa 100 na Christus dit boek als zodanig hebben aanvaard. Daarbij is het zeer opmerkelijk dat na Spreuken 31:10-31 volgens de joodse overlevering twee Bijbelboeken (in de Megillot) volgen over vrouwen die aan de deugdzame huisvrouw beantwoorden namelijk Ruth (bij het wekenfeest) en Hooglied (bij het pèsachfeest).

De vrome koning Hizkia heeft zich 250 jaar na Salomo beijverd voor het bewaren van de spreukenwijsheid in Israël (Spreuken 25:1). Hij heeft een commissie benoemd met als opdracht de spreuken van Israël te verzamelen al waren er al wel bundels spreuken van Salomo. Volgens Baba Bathra hebben zij naast het Bijbelboek Spreuken ook de Bijbelboeken Jesaja, Hooglied en Prediker geschreven. Als het waar is dat we het Hebreeuwse woord in Spreuken 25:1 dat met “verzamelen” vertaald is, het woord עתק in de hifil-vorm van het werkwoord, mogen vertalen met “op een andere rol overschrijven” is de veronderstelling gewettigd dat koning Hizkia op deze ma-

nier de schat aan spreukenwijsheid van Israël van Salomo en anderen in veiligheid heeft willen brengen. Achter deze arbeid van Hizkia mogen we de bijzondere zorg van God zien die Hij voor onze zaligheid heeft waardoor de Heilige Geest deze mannen van Hizkia heeft gedreven (2 Petrus 1:21; Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel III).

De zoon van David. Was Salomo de zoon van Jerobeam I, Achaz of een arme schaapherder geweest hij zou gerespecteerd zijn geweest maar nog veel meer als de zoon van David, de gezalfde des HEEREN, de man naar Gods hart gevormd als hij was door zijn Goddelijke gebeden (Psalm 72:1: *'Voor Salomo. O God, geef den koning Uw rechten, en Uw gerechtigheid den zoon des konings.'*; zie ook Psalm 127) en raadgevingen (Spreuken 4:1-4 *'Hoort, gij kinderen! de tucht des vaders, en merkt op, om verstand te weten. Dewijl ik ulieden goede leer geve, verlaat mijn wet niet. Want ik was mijns vaders zoon, teder, en een enige voor het aangezicht mijner moeder. Hij nu leerde mij, en zeide tot mij: Uw hart houde mijn woorden vast, onderhoud mijn geboden, en leef'*).

Zie ook 1 Koningen 2:1-4 *'Als nu de dagen van David nabij waren, dat hij sterven zou, zo gebod hij zijn zoon Salomo, zeggende: Ik ga heen in den weg der ganse aarde, zo wees sterk, en wees een man. En neem waar de wacht des HEEREN, uws Gods, om te wandelen in Zijn wegen, om te onderhouden Zijn inzettingen, en Zijn geboden, en Zijn rechten, en Zijn getuigenissen, gelijk geschreven is in de wet van Mozes; opdat gij verstandelijk handelt in al wat gij doen zult, en al waarheen gij u wenden zult; Opdat de HEERE bevestige Zijn woord, dat hij over mij gesproken heeft, zeggende: Indien uw zonen hun weg bewaren, om voor Mijn aangezicht trouwelijk, met hun ganse hart en met hun ganse ziel te wandelen, zo zal geen man, zeide Hij, u afgesneden worden, van den troon Israëls.'*; en 1 Kronieken 28:9 *'En gij, mijn zoon Salomo, ken den God uws vaders, en dien Hem met een volkomen hart en met een willige ziel; want de HEERE doorzoekt alle harten, en Hij verstaat al het gedichtsel der gedachten; indien gij Hem zoekt, Hij zal van u gevonden worden; maar indien gij Hem verlaat, Hij zal u tot in eeuwigheid verstoten.'*

De koning van Israël. Zoals alle gezegden van een koning bewaard blijven ook al hebben ze geen bijzondere verdiensten verdient de wijze leer van deze koning van Israël (zie Prediker 1:1; 12:9-10) die veertig jaar over Israël geregeerd heeft onze speciale belangstelling. Maar hoe kostbaar Salomo's spreuken, een van de oudste vormen van onze cultuurgeschiedenis die de wijzen van zijn eigen tijd en latere tijden overtreffen (zie 1 Koningen 4:29-31), ook zijn door hun wijsheid, oneindig kostbaarder is de uitspraak van Christus: *'en ziet, meer dan Salomo is hier'* (Mattheus 12:42).

Zoals Salomo een machtig rijk had, Israël tot de hoogste bloei kwam en zijn rijk zeer lang duurde, Christus heeft een veel machtiger en eeuwig rijk onder alle volken niet alleen van de Eufraat tot Kanaän maar tot aan het einde van de hele aarde, ja in hemel en op aarde nu in het rijk der genade maar straks in heerlijkheid. Inderdaad overtreft Christus Salomo (zie Jesaja 9:5-6; Romeinen 5:1; 1 Korinthe 1:24 en 2:6-7; Efeze 2:12; Kolossensen 2:3 en 3:15; en Hebreëen 7:2). Vaak spreekt Salomo in de eerste persoon (zie Spreuken 1:20, 8; 9; 23:26) maar altijd onder de inspiratie (zie 2 Timotheüs 3:16) van de Wijsheid Gods zodat zijn spreuken waar zijn. Goddelijk oordeel is op de lippen van de koning (zie Spreuken 16:10).

Toepassing.

1. Wie de naam "Salomo" in het Hebreeuws leest שלמה ziet dat er op het einde van deze naam een ה staat; een heel belangrijke letter in het Hebreeuws. De naam Salomo staat voor שלום of het bekende שלום of vrede. De naam "Salomo" betekent dan ook "vredevorst". Maar waarom dan de vijfde Hebreeuwse letter ה achter deze naam?

Deze letter heeft als betekenis "venster". In de Bijbel heeft een venster vaak te maken met het ontsluiten of bevrijden van bepaalde mensen die ingesloten zijn zoals Paulus die via een mand vanaf de muur uit Damascus vluchtte (zie Handelingen 9:23-25). De twee verspieters konden door Rachab ontsnappen via een venster uit de stad Jericho (zie Jozua 2).

In de Hebreeuwse taal komt de ה vaak voor als uitgang bij vrouwelijk woorden. De joodse overlevering ziet daar een prachtig beeld in bij de namen van vrouwen zoals Sarah, Hannah, Deborah, Huldah die allemaal eindigen met een ה. Het betekent dat zij de gestalten zijn die wachten op de vervulling. Maar dus ook Salomo(h). Hij wacht op de vervulling namelijk op Hem Die de meerdere Salomo is, onze HEERE Jezus Christus de ware Vredevorst.

De adem van God is in de naam van Salomo(h) gekomen. Er komt een “venster” in zijn naam en doorzicht naar de toekomst. We letter ן heeft ook 5 als getalswaarde zoals elke letter van het Hebreeuwse alfabet een getalswaarde heeft. Dat wijst op de genade die van God uitgaat. Zo noemt God Salomo(h) Jedid-Jah, om des HEEREN wil of Gods lieveling (zie 2 Samuël 12:25).

- 2a. Salomo is door God begiftigd met een wijsheid die zijns gelijke niet had of zal hebben. Wat dat betreft is hij door God rijk gezegend. Hij heeft ook een goede opvoeding gehad in de vreeze des HEEREN van zijn vader David en zijn moeder Bathseba (zie 2 Samuël 12:24-25). Maar hoe hoog of laag iemand ook op de trap van de maatschappelijke ladder staat het gaat erom of uit zijn of haar leven de vreeze des HEEREN praktische vruchten draagt. Wat dat aangaat kunnen we God nooit genoeg danken wanneer we als kinderen een ware Christelijke opvoeding hebben ontvangen waarin de vreeze des HEEREN niet alleen in woorden bestaat maar ook in het dagelijks leven tot uiting komt. En vanzelfsprekend gaat het er ook om dat we deze vreeze des HEEREN zelf betrachten. Het Spreukenboek geeft ons daarin ruimschoots onderwijs.
- 2b. Maar hoe moeten we denken over de geestelijke zielentoestand van Salomo voor God? Is Salomo bekeerd? Je leest niet van een bepaald moment in zijn leven zoals bij David in bijvoorbeeld Psalm 32 of Psalm 51. En als we zeggen dat Salomo bekeerd is kan dat dan samengaan met het feit dat Salomo zoveel vrouwen had voor wie hij tempels bouwde opdat ze hun godsdienst uit het land van herkomst ongestoord konden uitoefenen (zie 1 Koningen 11:1-3)? Als we zeggen dat Salomo bekeerd is kan dat dan samengaan met het feit dat hij ondanks de tempelbouw te Jeruzalem in zijn ouderdom hoogten bouwde waarop hijzelf en Israël afgoderij pleegden (zie 1 Koningen 11:4-13)? Als we zeggen dat Salomo bekeerd is kan dat dan samengaan met het feit dat hij aan het einde van zijn leven zijn tegenstander Jerobeam naar het leven stond en vervolgde (zie 1 Koningen 11:14-40)?
- 2c. Vanzelfsprekend hangt bovenstaande vraag samen met de vraag wat men onder bekering verstaat. De bekering van David, Petrus, Lydia en de stokbewaarder is duidelijk. Hun leven legde er getuigenis van af. Maar vanuit Gods Woord is de wijze van de bekering die de HEERE werkt verschillend. Voor ons is dat niet altijd even duidelijk. En voor een individuele persoon gaat deze bekering niet altijd gepaard met een gevoelige verandering. En toch is er sprake van ware bekering. Zo twijfelen we niet aan de bekering van Salomo of van koning Asa. Maar dat was voor het oog in werken van verootmoediging bedekt. Daar heeft de HEERE Zijn wijze bedoelingen mee niet alleen voor henzelf tot tuchtiging maar ook voor hun omgeving om niet over anderen te oordelen. De HEERE heeft de manier van hun vergeving en bekering aan Zichzelf gelaten opdat alleen Hij er de eer van zou ontvangen.³⁰
3. Op grond van geruchten had de koningin van Sheba er een heel verre reis voor over om de wijsheid van Salomo te horen. En ze ontving die met veel blijdschap voor haar ziel. Wij mogen zondag aan zondag en ook op andere dagen het Woord der prediking en het Evangelie van kruis en opstanding horen; onverhindert. Maar ontvangen we dit Evangeliewoord ook met blijdschap voor onze ziel?

We horen en lezen de raadgevingen en vermaningen van Salomo in dit Spreukenboek. Deze Salomo wil onze leraar en onderwijzer zijn. Met hoeveel blijdschap ontvangen we zijn onderwijs? Of vinden we deze onderwijzingen saai en luisteren we er niet naar? Ondanks dat we op grond van het Nieuwe Testament achter de Salomo van Spreuken de meerdere Salomo, onze HEERE Jezus Christus, mogen zien?

We hoeven geen gevaarlijke zeeën over te steken vanuit verre landen of hemelhoge bergen te beklimmen om de lessen te horen van deze meerdere Salomo. Nabij ons is het Woord (zie Romeinen 10:6-8)! Hij nodigt ons en proclameert in onze straten, huizen en in onze kerken. Elke zondag horen we Salomo tot ons spreken. Elke zondag horen we bovenal de meerdere Salomo,

³⁰ Zie James Durham, De openbaring van Johannes, deel III, pag. 285-286 (vertaling van J.A. Bunt).
maandag 9 juli 2018

de Gekruisigde en Opgestane, de ware Profeet, eeuwige Hogepriester en eeuwige Koning tot ons spreken middels Zijn gaarne getrouwe dienstknechten.

Maar wat doen we met Zijn woorden? Geloven we ze in alle ernst en met alle liefde? Want zoals Salomo tweemaal tot koning was gekroond (zie 1 Kronieken 29:22) zo moet Christus altijd tot Koning van onze ziel door genade worden gekroond.

4. In het Bijbelboek Spreuken met zijn in totaal 915 verzen roept Salomo ons op tot wijsheid, geestelijke en Goddelijke wijsheid. Hij wil dwazen wijsheid leren en de wijsheid der wijzen vermeederen. De duivel zet tot de gedachte aan dat mensen niet zoveel van heilige dingen hoeven te weten omdat die kennis opgeblazen maakt. Het is merkwaardig: van veel (slechte) zaken en (slechte) gedachten die niet tot de zaligheid strekken moet een mens heel veel weten maar van zaken die alles tot de zaligheid strekken hoeft een mens niets te weten of zo weinig dat het hem buiten de zaligheid houdt. Daarom roept de wijze van Israël op om op leven en dood te strijden om werkelijk wijs te worden tot zaligheid.
- 5a. De lessen waaruit wij in het Spreukenboek onderwijs ontvangen zijn van Goddelijke oorsprong maar open en bestemd voor mensenkinderen en in het bijzonder voor jongeren. Het zijn genadevolle en geestelijke lessen van de hemel voor het leven op aarde in alle geledingen naar de leer van het Evangelie. Wij worden vanuit de liefde Gods waarmee de HEERE ons heeft liefgehad ontdekt aan ons verdorven hart opdat we ons van onze kromme wegen bekeren tot de levende God. Deze lessen zijn geen theoretische bespiegelingen en ook geen heidense zedelijke beschouwingen. Theoretische bespiegelingen zouden een ziel zonder lichaam zijn en heidense zedelijke beschouwingen een lichaam zonder ziel. Het ene zou een geest zijn en het andere een karkas. Het doel van deze lessen is aan de ene kant leerstellig zonder onze greep op de aarde te verliezen en aan de andere kant praktisch zonder ons houvast in de hemel te verliezen.
- 5b. Wat voor Gods Woord als geheel geldt – eenheid in beginsel en verschil in Bijbelschrijvers elk met hun unieke karakters en talenten maar allen geïnspireerd door één Heilige Geest – geldt voor het Bijbelboek Spreuken in het bijzonder en voor de schrijver ervan koning Salomo. God heeft een mens nodig als een aarden vat om daardoor vertroosting te schenken aan jong en oud. Zo bracht Salomo zijn jeugd niet in herderlijke eenvoud door zoals David en zijn jaren als jonge man niet onder hevige vervolging. Salomo zou nooit Psalm 23 of Psalm 57 hebben kunnen schrijven. Hij had naar Gods soevereine beschikking en genade zijn eigen beleving. Geen enkele profeet had Spreuken of Prediker kunnen schrijven dan alleen Salomo. Een vijgeboom kan geen olijven dragen of een wijnstok vijgen. Hij had de hoogten van menselijke voorspoed bereikt en al de genoegens van rijkdom en macht, pracht en praal genoten. Maar God heeft hem als onderwijzer uitverkoren om ons de ijdelheid ervan te leren. De man die de beker van genot heeft gedronken kan het best vertellen hoe de droesem ervan smaakt.
- 5c. Wellicht zouden we in Salomo een man verwachten van uitmuntender en heiliger levenswandel maar Hij Die Paulus tot apostel maakte achtte het niet beneden Zich Salomo tot profeet en wijsheidsleraar te maken. Deze twee hoe totaal verschillend ook zijn nu samen in heerlijkheid omdat ze door Gods genade alleen als zondaren zalig zijn geworden. Daarbij komt nog dat ons geloof in het gezag van het Woord Gods niet rust op de heiligheid van de Bijbelschrijvers maar in het welbehagen van de levende God Zelf om Christus' wil. Voor Zijn hemelse levenslessen in Spreuken gebruikt God alleen diamanten maar in elke diamant is een scheur bij de ene groter en bij de ander kleiner. Wie zou zo'n diamant die de Almachtige en Alwetende gebruikt als nutteloos wegwerpen? En dan komt alleen de Allerhoogste Die middels een onvolmaakt mens als Salomo deze praktische lessen aan mij gaf alle eer toe. Werkelijk worden we hier uitgenodigd te horen naar die wijsheid die God als met Zijn eigen vinger schreef.
6. Waarom heeft Salomo onder inspiratie van de Heilige Geest in spreuken of gelijkenissen gesproken en geschreven? Ten eerste: opdat de ijver om de zaken te

onderzoeken erdoor wordt opgewekt (zie 2 Timotheüs 2:7). We dienen de zaken die God ons openbaart al is het op een verborgen manier door middel van raad-selen of gelijkenissen niet te veronachtzamen maar terdege op te merken. Ten tweede: opdat de kennis der waarheid erdoor bevestigd en bekend gemaakt wordt. Ten derde: opdat hierdoor de waarheid uitblinkt en de minder duidelijke teksten door meer duidelijke teksten middels gelijkenissen worden verklaard. En ten vierde: opdat trage en luie mensen die de waarheid van Gods Woord niet willen kennen erdoor worden bestraft maar niet ongewaarschuwd.